

İspanyol Engizisyonu ve Torquemada

Ahmet GÜLÜMSER

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1467

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID:ror.org/00zznvq98

Eskiyeni Yayınları

Yayın No | Publication Number: 272

Kitap Adı: İspanyol Engizisyonu ve Torquemada

Book Title (English): The Spanish Inquisition and Torquemada

ISBN: 978-625-6781-85-6

DOI: | doi.org/10.70458/fcr.9786256781856

Yazar | Author: Ahmet GÜLÜMSER | orcid.org/0000-0003-0912-2488

Kurum | Institution: İstanbul Üniversitesi

ROR ID: ror.org/03a5qrr21

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 186

Yayın Tarihi | Publication Date: Kasım | November 2024

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HBJD | Avrupa tarihi | European history

BISAC: HIS037040 | Avrupa Tarihi | History - Europe

THEMA: NH | Tarih | History

LC: DP102 | İspanya Tarihi | History of Spain

Atf Bilgisi | Cite as: Gülümser, Ahmet. *İspanyol Engizisyonu ve Torquemada*. Ankara: Eskiyeni Yayınları, 2024.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

İspanyol Engizisyonu ve Torquemada

Ahmet GÜLÜMSER

Ankara 2024

Yazar Hakkında | About the Author

Ahmet GÜLÜMSER

Yazar, 2022 yılında İstanbul Üniversitesi'nden mezun oldu. 2023-2024 yılları arasında Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi'nde Araştırma Görevlisi olarak çalıştı. 2024 yılı itibarıyla İstanbul Üniversitesi İslam Tarihi ve Sanatları bölümünde Araştırma Görevlisi olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Uzmanlık alanları arasında Endülüs ve Orta Çağ İspanya tarihi yer almaktadır.

Ahmet GÜLÜMSER

The author graduated from Istanbul University in 2022. He worked as a Research Assistant at Nevşehir Hacı Bektaş Veli University between 2023-2024. As of 2024, he has been working as a Research Assistant in the Department of Islamic History and Arts at Istanbul University. His areas of specialization include the history of Andalusia and medieval Spain.

Kitap Hakkında

İspanyol Engizisyonu ve Torquemada

İlk olarak Orta Çağ'da kurulan, adeta zulmün ve şiddetin bir simgesi haline gelen engizisyon kurumu İspanya'da diğer yerlerden çok daha etkin bir pozisyonda ilerlemiştir. Şüphesiz bunda ülkede sayıları azımsanamayacak derecede var olan morisko ve marrano nüfusun etkisi yadsınmaz. Reconquista'nın tamamlanmasıyla bu iki unsur, ülkede artık istenmeyen kimseler haline gelip zorla din değiştirmeleri istenmiştir. Bu talebi yerine getirmeyenler ise çeşitli zulümlere maruz kalmışlardır.

İspanyol Engizisyonu, kuruluşu ve üstlendiği misyonu itibariyle diğer engizisyonlardan ayrılmış ve özellikle de "Gran Inquisidor" (büyük engizisyoncu) lakabıyla ünlenen Torquemada ile bambaşka bir kimliğe bürünmüştür. Torquemada İspanyol Engizisyonu'na altın çağını yaşatmış ve bunun neticesinde de krallık morisko, marrano ve diğer birçok heretik unsurlardan temizlenerek "din birliği" sağlanmıştır.

Bu çalışma, Torquemada dönemi İspanyol Engizisyonu'nun (1483-1498) kapsamlı bir değerlendirmesini sunmayı amaçlayıp, bu sürecin dini, sosyal ve politik etkilerini derinlemesine inceler. Araştırma, tarihsel analiz ve niteliksel yöntemler kullanılarak, döneme ait yazılı kaynaklar, akademik çalışmalar ve tarihi belgeler üzerinden yürütülmüştür. Çalışmanın kapsamı, engizisyonun uygulanışı, yöntemleri, hedef aldığı topluluklar ve bu sürecin İspanyol toplumu üzerinde bıraktığı etkileri içerir. Kaynaklar, dönemin güvenilir ve otoriter belgeleri arasından özenle seçilmiş, çeşitli perspektiflerden bilgi sağlayacak şekilde değerlendirilmiştir. Bu bütüncül yaklaşım, engizisyonun tarihini ve etkilerini, geçmişten günümüze uzanan bir perspektifle ele almayı ve böylece bu tarihsel olayın modern dünya üzerindeki yansımalarını anlamayı hedefler.

Anahtar Kelimeler: Torquemada; Engizisyon; İspanyol Engizisyonu; Konverso; Morisko; Marrano

About the Book

The Spanish Inquisition and Torquemada

The institution of the Inquisition, which was first established in the Middle Ages and became a symbol of cruelty and violence, has been much more effective in Spain than elsewhere. Undoubtedly, the influence of the morisco and marrano populations, which were present in the country in considerable numbers, cannot be denied. With the completion of the Reconquista, these two elements became undesirable in the country and were asked to convert by force. Those who did not fulfill this demand were subjected to various persecutions.

The Spanish Inquisition differed from other inquisitions in terms of its foundation and the mission it undertook, and took on a completely different identity, especially with Torquemada, who became famous with the nickname “Gran Inquisidor” (the great inquisitor). Torquemada gave the Spanish Inquisition its golden age and as a result, the kingdom was cleansed of moriscos, marranos and many other heretical elements and “religious unity” was achieved.

This study aims to provide a comprehensive assessment of the Spanish Inquisition of the Torquemada period (1483-1498), exploring in depth the religious, social and political impact of this process. The research is based on written sources, academic studies and historical documents from the period, using historical analysis and qualitative methods. The scope of the study includes the implementation of the Inquisition, its methods, the communities it targeted, and the effects of this process on Spanish society. The sources have been carefully selected from reliable and authoritative documents of the period and evaluated to provide information from various perspectives. This holistic approach seeks to understand the history and impact of the Inquisition from the past to the present, and thus to understand the repercussions of this historical event on the modern world.

Keywords: Torquemada; Inquisition; Spanish Inquisition; Converso, Morisco; Marrano

Merhum Hocam
M. Sabri Küçükaşçı'ya...

ÖN SÖZ

İlk olarak Orta Çağ'da kurulan, adeta zulmün ve şiddetin bir simgesi haline gelen engizisyon kurumu İspanya'da diğer yerlerden çok daha etkin bir pozisyonda ilerlemiştir. Şüphesiz bunda ülkede sayıları azımsanamayacak derecede var olan morisko ve marrano nüfusun etkisi yadsınamaz. Reconquista'nın tamamlanmasıyla bu iki unsur, ülkede artık istenmeyen kimseler haline gelip zorla din değiştirmeleri istenmiştir. Bu talebi yerine getirmeyenler ise çeşitli zulümlere maruz kalmışlardır.

İspanyol Engizisyonu, kuruluşu ve üstlendiği misyonu itibarıyla diğer engizisyonlardan ayrılmış ve özellikle de “Gran Inquisidor” (büyük engizisyoncu) lakabıyla ünlenen Torquemada ile bambaşka bir kimliğe bürünmüştür. Torquemada İspanyol Engizisyonu'na altın çağını yaşatmış ve bunun neticesinde de krallık morisko, marrano ve diğer birçok heretik unsurlardan temizlenerek “din birliği” sağlanmıştır.

Bu çalışma, Torquemada dönemi İspanyol Engizisyonu'nun (1483-1498) kapsamlı bir değerlendirmesini sunmayı amaçlayıp, bu sürecin dini, sosyal ve politik etkilerini derinlemesine inceler. Araştırma, tarihsel analiz ve niteliksel yöntemler kullanılarak, döneme ait yazılı kaynaklar, akademik çalışmalar ve tarihi belgeler üzerinden yürütülmüştür. Çalışmanın kapsamı, engizisyonun uygulanışı, yöntemleri, hedef aldığı topluluklar ve bu sürecin İspanyol toplumu üzerinde bıraktığı etkileri içerir. Kaynaklar, dönemin güvenilir ve otoriter belgeleri arasından özenle seçilmiş, çeşitli perspektiflerden bilgi sağlayacak şekilde değerlendirilmiştir. Bu bütüncül yaklaşım, engizisyonun tarihini ve etkilerini, geçmişten günümüze uzanan bir perspektifle ele almayı ve böylece bu tarihsel olayın modern dünya üzerindeki yansımalarını anlamayı hedefler.

Bu çalışma, özellikle engizisyonun bireysel ve toplumsal hafıza üzerindeki etkilerine odaklanarak, bu dönemin modern İspan-

yol kimliği ve hafızası üzerindeki uzun vadeli etkilerini incelemektedir. Bu yaklaşım engizisyonun sadece tarihi bir olay olmadığını, aynı zamanda günümüz İspanyol toplumunun anlayışını ve kendini tanımlama biçimini şekillendiren bir etken olduğunu ortaya koyar. Torquemada dönemi İspanyol Engizisyonu, tarihçiler arasında süregelen tartışmalara ve geniş bir araştırma yelpazesine konu olmuştur. Bu dönem, İspanyol tarihinin en karanlık ve en çok tartışılan dönemlerinden biri olarak kabul edilir. Literatür, engizisyonun toplumsal, ekonomik, dini ve politik etkileri üzerine yoğunlaşmaktadır.

Çalışmanın amacı, Torquemada dönemi İspanyol Engizisyonu'nun (1483-1498) tarihsel dinamiklerini, etkilerini ve sonuçlarını analiz etmektir. Engizisyonun dini, sosyal ve politik yaşam üzerindeki uzun vadeli etkilerini değerlendirerek, bu dönemin modern dünya üzerindeki mirasını ortaya koymaktır. Araştırma, niteliksel araştırma yöntemlerini kullanarak tarihsel dokümanları, döneme ait yazılı kaynakları ve akademik çalışmaları temel alır. Eleştirel analiz ve karşılaştırmalı tarih yöntemleri, Engizisyonun çeşitli yönlerinin derinlemesine incelenmesini sağlamıştır. Çalışma, Torquemada'nın Engizisyon başkanı olarak görev yaptığı 1483-1498 yıllarını kapsamaktadır. Engizisyonun kurulması, uygulamaları, hedef aldığı gruplar ve sonuçları, dönemin politik ve dini bağlamı içinde ele alınmıştır. Araştırmanın bu bölümü, çalışmanın amacını, metodolojisini, kapsamını ve kullanılan kaynakların değerlendirmesini bütüncül bir şekilde ele alarak, Torquemada dönemi İspanyol Engizisyonu'nun karmaşık yapısını ve bu dönemin modern dünya üzerindeki uzun vadeli etkilerini anlamaya yönelik katkı sağlar. Bu yaklaşım, tarihsel olayların çok boyutlu analizini sağlayarak, geçmişin günümüz üzerindeki yansımalarını daha iyi anlamamıza olanak tanır.

Çalışma aynı zamanda Torquemada dönemi İspanyol Engizisyonu'nun sadece İspanya'nın değil, genel olarak Batı dünyasının dini ve sosyal tarihinde ne denli belirleyici olduğunu ortaya

koymaktadır. Engizisyonun etkileri, yalnızca döneme özgü değil, aynı zamanda modern dünyanın dini tolerans, insan hakları ve bireysel özgürlüklerle ilgili anlayışları üzerinde de uzun vadeli etkilere sahiptir.

Çalışmanın girişinde kısaca engizisyonun genel tarihine, birinci bölümdeyse spesifik olarak İspanyol versiyonuna değindik. Zira İspanyol Engizisyonu, barındırdığı çeşitli nitelikleriyle diğer engizisyonlardan ayrılmaktadır. Çalışmanın ikinci bölümünü Torquemada'ya hasredip, onun tipik bir portresini sunmaya çalıştık. Bu bölümde aynı zamanda onun engizisyon başkanlığına da temas edip, dönemde gerçekleşen olayları ele aldık.

Öğrencisi olmaktan her daim gurur duyduğum rahmetli Mustafa Sabri Küçükaşçı hocama, çalışmayı okuyup değerli fikirlerini sunan kıymetli Prof. Dr. Nurettin Gemici ve Dr. Hüseyin Serdar Tabakoğlu'na ve elbette bugünlere ulaşmamda en büyük paya sahip olan pek kıymetli valideme şükranlarımı sunarım.

Merhamet hiçbir zaman zayıflık olmadı, olmayacak!

Zulme karşı direnmeye devam edecek, her geçen gün ona sahip olanlar azalsa da...

Ahmet GÜLÜMSER
İstanbul 2024

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	9
GİRİŞ	15

BİRİNCİ BÖLÜM

İSPANYOL ENGİZİSYONU	27
1.1. İspanyol Engizisyonu'nun Başlangıcı	27
1.2. İspanyol Engizisyonu'nun Genel Özellikleri	36
1.3. Suprema	42
1.4. Engizisyon Prosedürü	44
1.5. Engizisyon Memurları	58
1.6. Ceza Sistemi ve İşkenceler	65
1.6.1. İspanyol Engizisyonu'nun Finans Yönü: Müsadere ve Para Cezaları	74
1.6.2. Auto de Fé (İnanç Eylemi)	79
1.6.3. Sanbenito	83
1.6.4. Hapis Cezası	85
1.7. Limpieza de Sangre (Safkanlık)	88
1.8. Leyenda Negra (Kara Efsane)	92
1.9. Kitap Sansürü	93
1.10. İspanyol Engizisyonu'nun Lağvedilmesi	97

İKİNCİ BÖLÜM

TORQUEMADA DÖNEMİNDE İSPANYOL ENGİZİSYONU (1483- 1498)	99
2.1. Tomás de Torquemada'nın Hayatı ve Yetiştığı Çevre (1420-1498) --99	
2.1.1. Ailesi ve Yahudi Kökeni	104
2.1.1.1. Amcası Juan de Torquemada (1388-1468)	106
2.1.2. Zühd Hayatına Dair Rivayetlere Genel Bakış 112	
2.1.3. Dominiken Tarikatı'nın İspanyol Engizisyonu Kapsamındaki Faaliyetleri ve Torquemada	117
2.1.4. Instrucciones (Talimatlar) İsimli Eseri	119
2.1.5. Ölümü	124
2.2. Tomás de Torquemada'nın Faaliyetleri	126
2.2.1. Zaragoza Suikastı (1485)	129

2.2.2. La Guardia Olayı (1491) -----	132
2.2.3. Yerel Sürgünler -----	138
2.2.4. 1492 Sürgünü -----	139
2.2.5. Hristiyanlaştırma Politikası -----	149
2.2.6. İspanyol Engizisyonu'nda Din Birliği İdeali ve Torquemada'nın Bu İdeale Yönelik Faaliyetleri -----	155
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME-----	161
KAYNAKÇA-----	164
EKLER -----	171
DİZİN -----	185